

SAMFUNNSØKONOMENE

NR. 4 • 2012 • 126. årgang

SAMFUNNSØKONOMEN

Inger Cathrine Kann:
INSENTIVER I FASTLEGEORDNINGEN

Bjart Holtsmark:
SKOG, BIOENERGI OG KLIMA

Ingvild Almås:
INNTEKTSULIKHET

Diderik Lund:
PETROLEUMSSUBSIDIER

Trond Gram:
NORGES BANK OG BANKKRISEN

SAMFUNNSØKONOMEN

• ANSVARLIG NUMMERREDAKTØR
Henrik Lindhjem • Vista Analyse AS

• REDAKTØRER
Jo Thori Lind • Universitetet i Oslo
Torberg Falch • NTNU
Henrik Lindhjem • Vista Analyse AS

Manus, annonsebestilling og generell korrespondanse til Samfunnsøkonomens redaksjon kan sendes til:
tidsskrift@samfunnsokonomene.no

• UTGIVER
Samfunnsøkonomenes Forening
Leder: Frode Lindseth
Konst. generalsekretær: Anne-Sophie Redisch

• ADRESSE
Samfunnsøkonomenes Forening
Postboks 1917, Vika
0124 Oslo
Telefon: 22 31 79 90
Telefaks: 22 31 79 91
tidsskrift@samfunnsokonomene.no

www.samfunnsokonomene.no

Postgiro: 0813 5167887
Bankgiro: 8380 08 72130

Medioplan 2012

PUBLISERINGSDATO	ANNONSEFRIST
NR. 5: 18. JUNI	31. MAI
NR. 6: 14. SEPTEMBER	29. AUGUST
NR. 7: 16. OKTOBER	28. SEPTEMBER
NR. 8: 14. NOVEMBER	29. OKTOBER
NR. 9: 13. DESEMBER	27. NOVEMBER

Abbonenter i Norge må beregne 1-3 dager ekstra til postgang

• PRISER

Abonnement	kr.	1250.-
Studentabonnement	kr.	300.-
Enkeltnr. inkl. porto	kr.	170.-

• ANNONSEPRISER (ekskl. moms)

1/1 side	kr.	6690.-
3/4 side	kr.	6040.-
1/2 side	kr.	5390.-
Byråprovisjon	10%	

Opplag: 2550

Design: www.deville.no

Trykk: 07 Aurskog, 2011

Innhold

NR. 4 • 2012 • 126. ÅRG.

- **AKTUELLE KOMMENTARER**
Bidrar de finansielle virkemidlene i fastlegeordningen til bedre helse? 4
av Inger Cathrine Kann
- **Skog, bioenergi og klima** 10
av Bjart Holtmark
- **FORSKNINGSNYTT**
Måling av internasjonal ulikhet 18
av Ingvild Almås,
- **ARTIKLER**
Er petroleumsvirksomheten subsidiert? 22
av Diderik Lund
- **Norges Banks rolle under bankkrisen** 32
av Trond Gram

FOTO: © RUNE LISLERUD / SAMFOTO

SAMFUNNSØKONOMEN / ISSN 1890-5250

Forbud eller marked?

Tenk deg at sjokolade ble totalforbudt i morgen. Blir du tatt med en 200-grams Walters mandler ville du ligge syltynt an. Du vet du er avhengig av å få en dose regelmessig. Og du vet at det er skadelig, men du klarer ikke å stoppe. Du blir feit, blodårene tetter seg og risikoen for hjerteinfarkt og diabetes øker. Du tar mesteparten av støytten, men familie og helsevesen må også trå til. Og kanskje drar du andre inn i avhengighet.

Markedet for sjokolade får et voldsomt sjokk. En stor, verdensomspennende industri må gå under jorden. Platene må smugles teipet til kroppen. Poli- og tollmyndigheter får tilført store ressurser for å kjempe sjokoladekrigen. Nulltoleranse! Med tilstrekkelig innsats skal vi fjerne sjokoladen fra jordens overflate! Men sjokolade er så uendelig godt, suget i kroppen så sterkt. Må bare ha det. Mafiose sjokoladearoner slikker seg rundt munnen mens de teller sjokodollars. Gigantiske overskudd investeres i annen organisert gangstervirksomhet og i terror. Du lusker rundt gatehjørnene på kveldstid for å kjøpe deg noen ruter fra Walters-langeren din. Helikoptere sprayer kakaoplantasjer over hele verden. Sjukogjengene kontrollerer markedene med vold, frykt og korrupsjon. Hele land i sjokobandenes klør. Millioner av uskyldige berøres. Her hjemme går feite misbrukere og slafser sjokolade midt på Karl Johan. Og kvaliteten på sjokoladen går ned – jammen ikke godt å vite hva man får lenger! Det hele er virkelig sorgen.

Sjokolade er ikke som narkotika, sier du. Det er ingen prinsipiell forskjell. Rusmidler går så langt tilbake som menneskene selv. Det er bare grader av avhengighet, grader av skade for en selv – og negative eksternaliteter for familien og samfunnet ellers. Hva som er sosialt akseptert, har med kultur å gjøre. Alkohol var fy før – husk at brennevin var totalforbudt i Norge i mellomkrigstiden – men er helt greit nå. Tobakk er på vei ut. Designerdrugs utvikles hele tiden. Oppfatninger endrer seg, bl.a. basert på kunnskap om skadevirkninger. Å utradere behovet helt for rus- eller nytelsesmidler av ulike slag gjennom forbud, er en utopi. Og det er troen på at det likevel er mulig, som gjør så stor skade i norsk og internasjonal narkotikapolitikk.

Ikke overraskende for oss økonomer, og for dem som så effektene av brennevinforbudet, er dette et marked som andre markeder – etterspørsel møtes med tilbud uansett, legalt eller illegalt.

De siste par månedene har debatten igjen rast om narkotikapolitikken i norske aviser. Og partene inntar sine sedvanlige skyttergravsposisjoner for og imot legalisering. En ærlig, pragmatisk og nyansert diskusjon om dagens kriminaliseringslinje synes umulig. Da har man liksom gitt opp. Men ulempene er så store med dagens system, både i Norge og internasjonalt, at alternativer bør utredes. Det åpenbare alternativet i mange økonomers øyne, og etter hvert i ganske mange andres, er en form for legalisering, der omsetning er nøye kontrollert og strengt regulert av myndighetene. Avveiningen består i å begrense de totale skadene av bruken uten å skape fortsatt grobunn for store, svarte markeder. De mildere stoffene som for eksempel hasj kan belegges med Pigou-avgifter, såkalte «sin taxes», som avstemmes mot de skadene stoffene har og som tar hensyn til manglende selv-kontroll hos en del av oss. De sterkere stoffene som heroin, bør reguleres strengere. Alle stoffer bør uansett være forbudt for mindreårige. En slik politikk vil gradvis kunne omdanne problemet fra et kriminalitetsproblem til et offentlig helseproblem. Misbrukere vil få noe av verdigheten tilbake. Selv om noen stoffer er svært skadelige, har de fleste ikke større helserisiko enn mye annet folk holder på med helt lovlig, og de fleste bruker dem kun nå og da. Store summer vil kunne spares innenfor politi- og rettsvesen og nye samles inn gjennom avgiftene. Disse kan så brukes til folkeopplysning om risikoen ved misbruk og til behandling av avhengighet. Ikke prinsipielt forskjellig fra hvordan tobakk og alkohol reguleres i dag. Men ha ingen illusjoner. Et slikt system for narkotika ville bli komplisert og vanskelig å håndheve. I tillegg er det grunn til å tro at bruken av en del av stoffene ville øke noe. Men det er gode sjanser for at situasjonen ville bli mye bedre enn den er nå, all lidelse i ulike deler av verden tatt i betraktning. Moralisme kombinert med manglende markedsforståelse gir sjelden et godt resultat. Enda godt jeg fortsatt får ha sjokoladen min i fred.